

RIPULI VASTASYNTYNEILLÄ JA NUORILLA VARSOILLA

Varsoilla ripuli voi olla harmiton tai jopa kuolemaan johtava. Tärkeintä on ymmärtää milloin varsalla on normaali varsakiimaripuli tai milloin se tarvitsee kiireellistä eläinlääkärin hoitoa. Ripulin vakavuus ja mahdollinen hoitotarve riippuvat usein varsan iästä. Nuoret varsat ovat alttiimpia vaikeille ongelmille.

Tamman varsakiimasta (ensimmäinen varsomisen jälkeinen kiima) johtuva ripuli on yleistä 4–14 päivää vanhoilla varsoilla. Se on usein lievä, itsestään ohi menevä ripuli. Toisaalta ripulia voi esiintyä tänä ajanjaksona myös orpovarsilla, näin ollen tamman hormonaalista toimintaa ei todennäköisesti voi syyttää taudin aiheuttajaksi. Ripulin syy voi liittyä muutoksiin varsan suoliston mikrobien kasvustossa tai varsan ruokavaliossa, kun se alkaa syödä pieniä määriä heinää ja viljaa. Varsa pysyy aktiivisena ja valppaana, ja sillä on normaali ruokahalu. Elintoiminnot pysyvät normaaleina. Ulosteen koostumus vaihtelee osittain kiinteästä vetiseen, eikä uloste ole erityisen haisevaa. Varsan terveydentilaa on seurattava ja varmistettava, ettei varsan tila heikkene. Eläinlääkärin hoitoa ei yleensä tarvita. Ihon voitelu peräaukon ympäriltä auttaa estämään pakaroiden ihoärsytystä ja palamista.

Varsan bakteeriperäinen ripuli voi liittyä vastasyntyneen verenmyrkytyksen. Ripulia esiintyy myös silloin, kun varsan verestä löytyy Salmonella-, Koli- , Klebsiella tai Clostridium bakteereja. Nuorten varsojen bakteeriperäinen ripuli johtuu usein Salmonellasta tai Clostridiasta. Varsaripulia aiheuttavat Clostridium-tyypit tuottavat toksineja suolistossa, josta ne leviävät muualle kehoon. Clostridium bakteeritartunnan saaneet varsat ovat hyvin sairaita. Rhodococcus equi (Rodokokki) on ensisijaisesti hengitysteiden sairaus, mutta se voi myös aiheuttaa ripulia varsoilla. Varsan toipuminen riippuu bakteereista, tartunnan laajuudesta sekä varsan iästä ja immuniteetin tasosta.

Tällaisissa tapauksissa on ensiarvoisen tärkeää konsultoida eläinlääkäriä. Varsa tarvitsee antibioottihoitoa, sen nestevaje ja elektrolyyttiepätasapaino on korjattava. Bakteeriperäinen ripuli voi alkaa jo syntymästä. Vastasyntyneille varsoille on varmistettava riittävä ternimaidon saanti, sitä kautta varsa saa tarvitsemansa vasta-aineet. Joskus varsat voidaan hoitaa menestyksellisesti kotona, mutta usein ne on siirrettävä eläinsairaalaan saamaan intensiivistä hoitoa kellon ympäri.

Rotavirus on yleisin virusperäisen ripulin syy varsoilla. Rotaviruksen aiheuttamasta ripulista kärsivät varsat ovat yleensä hyvin sairaita ja apaattisia, eivätkä halua imeä. Varsojen uloste on runsasta, vetistä ja hyvin haisevaa. Rotaviruksen aiheuttamaa ripulia esiintyy useimmiten alle kahden kuukauden ikäisillä varsoilla. Näillä nuorilla varsoilla on tyypillisesti enemmän vakavia oireita. Ripuli kestää yleensä enintään seitsemän päivää, mutta se voi myös pitkittyä useisiin viikkoihin. Virus vaikuttaa varsaan tappamalla osan suoliston limakalvojen peittosoluista ja aiheuttaa siten imeytymishäiriöitä. Varsaa hoidetaan eläinlääkärin valvonnassa ja sille annetaan laskimonsisäinen nestetäydennys kuivumisen estämiseksi. Sairas varsa on pidettävä eristettynä. Karsina tms. tilat missä varsa on oleskellut sairastuessaan on desinfioitava, rotavirus on erittäin tarttuva. Joissakin siittoloissa on käytäntönä rokottaa tiine tamma rotavirusta vastaan. Rokotus annetaan tammalle sen 8., 9. ja 10. tiineyskuukauden aikana.

Kaikissa varsaripulitapauksissa on varmistettava erityisen tarkka hygieniataso. Eristäminen on suositeltavaa. Varsaa hoidettaessa olisi hyvä käyttää kertakäyttökäsineitä ja pestäviä saappaita. Saappaiden, käsien yms. desinfiointi jokaisen hoitokerran jälkeen on erittäin tärkeää ja mikäli mahdollista vain yksi henkilö hoitaa sairasta varsaa. Varsan tervehdyttää desinfioi talli perusteellisesti sopivalla desinfiointiaineella.

Ripuli voi johtua myös ylikuormituksesta tai väärästä ravinnosta. Näin voi käydä, jos varsa on väliaikaisesti erossa emästään tai jos se on hyvin ahne. Orpovarsaa ruokittaessa on tärkeää käyttää asianmukaisia maidonkorviketta tai vaihtoehtoisesti vuohenmaitoa. Lehmänmaito ei sovi varsalle. Laktoosi-intoleranssi on varsoilla harvinaista. Varsa voi saada ripulin syötyään sulamattomia aineksia kuten karkearehua, hiekkaa, multaa tai kiviä. Myös loisiin liittyvää varsaripulua on raportoitu. Tällöin loisinfektion aiheuttajana voivat olla esimerkiksi lankamadot, suolinkaiset tai kryptosporidit. Loistartuntojen välttämiseksi on huolehdittava laidunkiertojärjestelmästä sekä hyvin suunnitellusta madotusohjelmasta.

Ennaltaehkäisy on aina parempi kuin jälkihoito. Varsomisalue pyritään pitämään mahdollisimman puhtaana. Varsat, joiden kohdalla herää epäilyksiä tartunnasta, tulee eristää heti. Kaikkia varsoja on tarkkailtava huolellisesti. Kun varsat ovat sairaita, ne voivat vaikuttaa vielä terveiltä mutta heikentyä hyvin nopeasti. Jos varsa vaikuttaa vähänkään sairaalta tarkkaile kuinka paljon varsa imee ja mittaa sen lämpötilaa. On parempi ottaa yhteyttä eläinlääkäriin ajoissa. Kun ripulin ensimmäisiä merkkejä ilmenee, mutta varsa on pirteä ja imee, pestään kaikki ripulitahrat pois ja sivellään voidetta peräaukon ympärille sekä siitä alaspäin varsan takajalkoja pitkin. Mikäli ripuli pahenee sen näkee helposti ja toisaalta varsan iho pysyy terveempänä hoitotoimien ansiosta.

Ripuli on nuorten varsojen yleinen vitsaus. Useimmat tapaukset ovat lieviä ja itsestään paranevia, kuten varsakiimaripuli, mutta tarttuva virus- tai bakteeri peräinen ripuli voi aiheuttaa vakavia sairauksia.

Kaikki ripulitapaukset aiheuttavat aina nesteen ja elektrolyyttien menetystä. Neste- ja elektrolyyttivajeen korjaaminen on välttämätöntä varsan kuivumisen estämiseksi. Lievissä tapauksissa, joissa varsa on virkeä ja imee yhä emänsä maitoa, korvaa jatkuva maidon ja veden saanti menetettyjä nesteitä. Suun kautta annosteltava elektrolyyttitäydennys auttaa ylläpitämään nestetasapainoa. Attasorb-geeli ja Kaosorb ovat suun kautta nautittavia elektrolyyttikorvikkeita. Niitä on helppo annostella ja ne ovat hyvin imeytyviä lisäravinteita ripuloivien varsojen neste- ja elektrolyyttitasapainon tueksi.

Vaikeasta ripulista kärsivä varsa, joka ei juo tai jolla on lämmönnousua tarvitsee aina eläinlääkärin hoitoa.

Tekstin on vapaasti suomennettu artikkelista **Diarrhoea in foals**.

Fysio Healing Oy, Rääkäkatu 9, 05810 Hyvinkää
puh +358 20 712 1515 fax +358 20 712 1519 webmaster@fysiohealing.fi